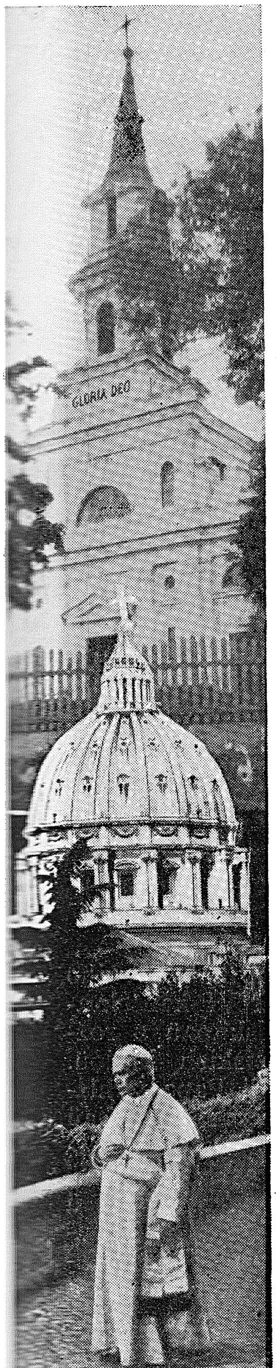
Hod. XXI | VERASIEN-KASTRYCNIK 1969 | N. 101

ŽNIČ

Bielaruskaja relihijna-adradženskaja časopis

Adres Red.: Roma, v. Trionfale, 6381 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

LA BRACE

ŽYVIE BIELARUŠ

«PADSIAKANNI KARENNIAŬ»

H. Buraŭkin u svaim vieršy « *A daŭninoju daražu* » (Maładość 1969, N5, b. 5 hetak voś spaviadajecca z tych nastrojeŭ ;

Staju kala sivoj krasy,
Chadžu pa hułkich sutarenniach —
I čuju prodkaŭ hałasy,
I baču našych dzion karenni.

Mienskija Katedry Katalickaja j Pravasłaŭnaja pierad razburenniem

Uziaŭšy za motto hety vierš V. Hovar tak razvaždje.

« Karenni... My vojstra adčuvajem u ich patrebu, instyktoŭna šukajem ich. Jak pryhreje sonca, tysiačy, milijony ludziej zryvajucca z nasiedžanych miescaŭ dy jduć, jeduć, płyvuć, laciać šukać planetarnyja j nacyjanalnyja karenni svaje čałaviečaje kałyski. Ale dzie ich dy jak šukać, pa jakich prykmietach ?

« My účora adnosilisia, dy j siannia jašče adnosimsia da svaje kulturnaje spadčyny vielmi nieaščadna. My byli vielmi bahatyja, ale mnohaje stracili, a siannia, kali hihanckaje budaŭnictva achapiła ŭsiu krainu, kali jdzie rašučaja pierabudova siołaŭ i haradoŭ, kali, skałanàjučy ziamlu, buldozery, zdajecca tolki j šnyrać, jakujub « starynu » źnieści z tvaru ziamli, kab na jejnym miescy vykapać katłavàn dla śvietłaha, hihijeničnaha, pažaraŭstojlivaha domu, sionnia my pavinny litaralna bić u zvany.

« Ź jakoje pryčyny ? A niachaj vam adkaža na hetaje pytańnie hałoŭny architektar Waršavy, Wojciech Cybaroŭski : « Tvory architektury j horadabudaŭnictva ŭvasablajuć historyju narodu, jaki stvaryŭ ich Za niščennie dakumantaŭ, jakija havorać pra historyju narodaŭ, zamazvannie śladoŭ jahonaha minułaha, asłablaje narod, źniščaje pačućcio tradycyi j hramadzkich suviaziaŭ, što narastajuć stahodździami, robić hramadztva padatlivym da nacyjanalnaha vyradžennia. Źniščennie historyi narodu — heta krok da źniščennia samoha narodu... »

« U *Mazyry* la samaje rečki raskinulisia adno... dvupavierchavyja damy hetak zvanaha kupieckaha madernu kanca XIX — pačatku XX stahodździaŭ : chitra-mudry cahlàny ŭzor, kavanyja j lityja mudrahelistyja kraty balkonaŭ, bahataja draŭlanaja vypiłòŭka, raźbà. Domiki asieli, pierakasilisia, vulica vuzkaja, pakručastaja. Henadź Michajłavič Kochanaŭ, staršynia Mazyrskaha harvykankomu, hladzić na hetuju vulicu, jak na strachotnuju prakudu («strašennuju biadu »). « Źniasiom, — samazda-

volena havoryć jon. — Usio źniasiom, usiu staryznu!» Ikasavùrycca na staruju carkvu, što staić na ŭzhorku la staražytnaha haradzkoha rynku — škadà, što j jaje nièlha zaadnò: pomnik, pryjdziecca zabudavać z usich bakoŭ, kab siarod novych budynkaŭ schavałasia j nie mazoliła vačej.

«*Połacak*. Na tym miescy, dzie ciapier draŭlanyja z toŭstymi, amal krapasnymi ścienami siaredniaviakovyja damy pad staletnimi drevami (siarod ich i dom Symona Połackaha), i carkoŭka, i staražytnaja seminaryja) — na hetym miescy haradabudaŭniki mrojać pabudavać sučasnuju ŭžbiarežnuju z vysokimi damami.

«U *Horadni* — jašče niama sapraŭdnaha, sučasnaha centru. Jość centar XVIII-XIX st., jakoha tut saromiejucca. I voś nasàdziać na tym miescy skver, nabudujuć administracyjnych i handlovych budynkaŭ... U vadnej horadzienskaj ustanovie mianie tak i zapytali: «A vam nie zdajecca, što farny kaścioł ciśnie na Savieckuju płošču?»...

«U *Mahilovie j Viciebsku* mnohaje paśpieli razburyć.

«Ŭ *Miensku* zastalisia, hruba kažučy, tolki Niamiha dy Čyrvony Kaścioł na płoščy Lenina. Pavodla apośniaha heneralnaha planu, znosicca j toje, i druhoje. Stalicy soramna za svajo minułaje...» (Viktar Hovar. «Harady abjadnoŭvajuć» «Maładość», 1969, N5, bb. 107, 108).

A što zrabili z Katedralnym Kaściołam, znosiačy fasadu čaroŭnaha stylu barokovaha, a šče čaraŭniejšaje nutro prafanujučy «spartovym» klubam? — pazvolim sabie dadatkova zapytać. — I to tady, kali taja fasada zusim nia «cisnuła» na staličnuju płošču, a šče majestatyčna akrašała jaje — semetryčna z druhabočnaju pravasłaŭnaju Katedraju, jakuju datłà zburyli. Kali dla ekskuzacyi j spasyłacca tut na «soram» stalinski, symulujučy siannia napravu prafanacyi zvarotam hetaha Vialikapomnika kultavamu praznačenniu, dyk čamuž užo nia źviartali jaho sobsnikam taho vieravyznannia, jakoje da hetych por cierpić kultavuju, herarchična-duchoŭnickuju, baluča kryŭdnuju, siročaść!? (red.)

PRAJEKT ACHOŬNAHA ZAKONU

«21 lipienia 1969 hodu pad vierchavodztvam staršyni Kamusyi zakanadaŭčych miarkavanniaŭ Viarchoŭnaha Savietu BSSR I.A. Kazłova, adbyłosia pasiedžannie Kamisyi zakanadaŭčych mierkavanniaŭ Viarch. Sav. Respubliki.

«Na pasiedžanni było zasłuchanaje paviedamlennie namieśnika staršyni prezydyjumu Centralnaha Savietu Biełaruskaha Dabraachvotnaha Tavyrystva Achovy Pomnikaŭ kultury j razhledžany prajekt Zakonu Biełaruskaje SSR «Ab achovie pomnokaŭ kultury». Kamisyja zakanadaŭčych mierkavanniaŭ pryniała rašennie adobryć prajekt henaha Zakonu ab achovie pomnikaŭ kultury j pradstavić jaho Prezydyjumu Viarch. Savietu BSSR». («Litaratura j Mastactva», 25.VII.1969)

Z našaha boku chryścijanskaha vitajem hetkija pastanovy, dabražadajučy i vykanannia ich!... (red.)

ILLUZYI NASAHA STAHODZDZIA

Kalib chto iz sučaśnikaŭ uziaŭsia padsumoŭvać idejnyja ruchi, što kipiać hetak u našym stahodździ, jon mohby zaciemić dva hałoŭnyja motory tych ruchaŭ: naśledki Kastryčnickaj revalucyi siamnaccatych hadoŭ dla pieršaje pałaviny stahodździa, i dvaccać pieršy Ŭsieśvietny Sabor, Vatykanski II. dy jahonyja naśledki — dla druhoje. Tearetyki revalucyi, ekstremisty, manilisia stvaryć raj na ziamli, pierabudoŭvajučy j vàlačy ŭ hruzy ŭsie papiarednija sacyjalna-palityčnyja dy ekanamičnyja struktury j stvaryli piekła, ŭ jakim apynilisia iz strašnym histaryčnym dośledam śmatlikija narody Europy j Azii. Ale krach taho bažyšča, gehenny, niaminučy; pradvieśnikami taho źjaŭlajucca ludzkija žyvyja śvietačy, što samavolna achviaroŭvajucca za ideał ludzkoje hodnaści j svabody, padobna jak za Nerona spalvali žyvych pradvieśnikaŭ praŭdy j svabody Chrystusa.

Pryhladajučysia bližej da subaženska-relihijnych prablemaŭ našych dzion, znajchodzim svajho rodu analohiju miž ekstremistami, tearetykami Revalucyi i hetak zvanymi «prahresystami» idejaŭ Saboru. U planach hetych apošnich jość pierabudova ŭsich strukturaŭ subaženskaha (kaść. cark.) ładu j žyćcia, pačynajučy ad najasnaŭniejšych teoloničnych pazycyjaŭ až da najpraściejšych normaŭ kary kananičnaha prava dy liturhičnych abradaŭ, malitvaŭ. Vatykanski aficyjoz «l'Osservatore Romano» ad niekalkich miesiacaŭ źmiaščaje zaściarožnyja artykuły iz zaklikam da asci rožnaści. Hetyja ŭsie prablemy źjaŭlajucca časta temami papskich pramovaŭ na tydniovych audyjencyjach dla pialhrymaŭ. Svajho času Jaho Śviataść Papa Pavał VI kansekravaŭ dvanaccaccioch novych Biskupaŭ z rožnych eurapejskich i pazaerapejskich krajoŭ. Na kančatku Śv. Imšy =Liturhii Papa vyhłasiŭ daŭžejšuju pramovu da novych herarchaŭ dy da zybranych u bazylicy Śv. Piatra śmatlikich pialhrymaŭ, zaklikajučy asabliva novapastaŭlenych Biskupaŭ *stajać niepachisna* ŭ abaronie čystaje nieyvykryŭlenaje viery j navuki. Pavał VI miž inšym skazaŭ: «Usim viedama, što siahonnia praviednaja viera heta znača niezaniačyščanaja navuka Chrystusa, nia jość na pieršym planie chryścijanskaje psychalohii, śviedamaści. Kolki normaŭ, kolki praŭdaŭ stavicca pad sumniŭ! Jakoha nieabmiežanaha volnadumstva, niezaležnaści, vymahajecca ad autarytetnaje navuki Subožni (C=K), i to nia tolki abniachàjvanniem jaje, ale i stavicca pad sumniŭ, padułàdnivajučy jaje chvilinnym chimèram lohkich nastrojeŭ dy svajavoli razbujanaha rozumu». Dalej Papa zaklikaŭ viernych ćviorda stajać u śviatoj apostalskaj viery j navucy, jak jaje pryniała Subožnia (C=K), dachavała j pieradaje nastupnym stahodździam, bo «zatumànienaść» našych dzion chutka miniecca, a čystaja viera pieramoža «ślapotu sučasnaha pakalennia».

Na kančatku Jaho Śviataść zakranuŭ jašče adnu važnuju prablemu dahmatyčna-jurydyčnaha charaktaru: krynicu j absiah biskupskaje ŭłady. Biskupy — naśledniki Apostałaŭ; ichniaja ŭłada ad Boha, i nia jość čym nieraździelnym z Božym Narodam, jaki mieŭby delehavać na heta stanoviśča służennia kaho

choča iz svaich siabroŭ. Naciok tutaka na hetak zvanyja « vastravy » j « astraŭki buntaroŭ », što varcholać u rožnych dyjecezyjach siejučy zakałoty miž viernikami. Narod Božy h.zn. vierniki, nia jość žarałom = asiarodździem, adkul vypływałab biskupskaja ŭłada; jon tolki ŭspryjmalnik zbaŭlennaj dziejnaści taje ŭłady, što jamu paśviačaje svajo słužennie.

Niekalka dzion potym Kardynał P. Feliči, staršynia papskaje Kamisyi dla reformy Kadeksu Prava Kananičnaha, apublikavaŭ daŭžejšy artykuł pad zahałoŭkam « Isnuje ŭ Subožni (K = C) prava na pratesty? » praznačany vyšej razhladanym spravam, asudžvajučy z praŭnych pazycyjaŭ uporystyja vodruchi; nijaki bo pratest, pierastupajučy miežy synoŭskaha posłuchu, spraviadlivaści dy kananičnych zahadaŭ, nia moža być apraŭdany.

JAK RAZUMIEĆ NIEKATORYJA INNOVACYI U ABRADZIE ŽANIMSTVA

U novym abradzie žanimstva, dziela niatràpnych kamentaraŭ jaho presaju dnia 5 h.m. vydany Kanhrehacyjaj Kultu Božaha dakładnyja pajaśnienni.

Presa np. piša, što śviatar celebrujučy abrad heny idzie spatykać žanimcaŭ pry ŭvojściu ŭ nabožniu (śviatyniu) i pieradać im pryviet, paśla jakoha idzie pracesyjanalna ŭvieś provad da aŭtarà. Tut nieabchodnaje było ŭ tojža presie adciemlennie, pajaśniennie, što hetakija asablivaści ŭ abradzie źjaŭlajucca prypadkovaju drobiaźziu, ahulna nie zabaviazvajučaju, zaležnaju ad asablivych abstavin u danym krai. Tekst rytualny kaža : « dzie daradžvajuć abstaviny, prapuščajecca hena spatykannie, a celebracyja žanimstva (šlubu) pačynajecca ad Imšy śviatoje ».

Presa takža ahłašała, što sužency majuć dazvoł prybirać « stoł » da kamunii, suženka zaściłaje abrusam autàr, a suženiec zapalvaje śviecki. Ničoha padobnaha z hetych asablivaściaŭ, uvodziačych u ździŭlennie, nie źmiaščajecca ŭ rytuale, ani ŭvažajucca dałàdnymi. Aŭtàr dla śv. Mšy (a nia « stoł » da Kamunii) pavinien być liturhična abładžany zahadziè da celebry.

Presa baje nam takža, što suženka (na B-si nazyvajecca « maładaja ») biarè tacu (vassoio) ci mo naahuł sudzinu, ŭ jakoj duchonik (celebrans) pryhatavaŭ kamunikanty dla kansekracyi na kamuniju, a « małady » stavić na autary kilich ź vinom, jakoje takža budzie kansekravanaje. Hetym mabyć pakazvajecca u prosty sposab achviaravalny abrad vysokaha značennia. (Pieradusim — to da kilichà nia kažny moža datykacca, prynahodna kažučy) A što datyča abradu achviaravalnaha, dyk heta — ścisła umoŭnaje (fakultatyŭnaje), nia tolki nie zabaviazvajučaje. Dy j niamà movy tut ab niejkim padnosie, ci inšym sudździ padobnaha užytku, ale mova tut ab sudzinie liturhičnaj śvianconaj, zaŭsiody užyvanaj dla kansakravannia i prachoŭvannia Najśviaciejšych Kamunikantaŭ. Hetyja sudziny mohuć być pryniesieny celebransu (u sposab niedatykalny) j nàruki daručany pierad celebraj, a nie na aŭtàr pierad « achviaravanniem » h. zn. u siaredzinie Imšy śv.

U presie padkreślena takža, što prapanovu celebransa pry šlubie « Dajcie sabie zhodu » novažency vykonvajuć publična hety vajeŭ zhody j lubaści ŭzajemna całujučy ŭ rukavički. Heta voś taksama « vynachad » žurnalistaŭ. Abrad daje znak prapanovu charaktaru ahulnaha, jakaja pavinna być akreślena (damiarkavana) episkapalnymi kanferencyjami roznych krajoŭ ź ichnimi abydnaściami = zvyčajami.

Ale najbolšaj samavolaj tajež presy, dyk heta skarykaturavannie abradu śv. Kamunii novažencaŭ, pavodle jakoha suženiec (małady) padaje pałavinku kamunikantu kansakravanaha dy kilich sužency (maładoj) — zamiž duchonika = celebransa, jaki vodle abradu ustalenaha kananična, padčas Kamunii Sv. novažencam (kali jany prystupajuć da Najsv. Eucharystyi), tak jak i ŭsim viernikam, padaje kansakravanuju Hostyjku i Kilich z Najśviaciejšaj Kryvioju (kali sužency kamunikavali hetak zaŭsiody pad dźviamà pastaciami).

KATALICKAJA DAKTRYNA AB KALEHIJALNASCI BISKUPAU

Fundamantalnyja linii hetaj daktryny (vučennia) vyjaśniŭ u vadnym artykule vatykanskaha štodziennika « Osserv. Romano » z 25.VIII Kardynał Charles Journet.

Prypomniŭšy, što ŭłada herarchičnaja ŭ łonie Subožni (Ec-si) jość padvojnaha charaktaru — administracyjnaja i navučalnaja — J. Eminencyja asabliva zatrymaŭsia na hetaj druhoj, datyčnaj taho, « u što treba vieryć u Božym vaładaśćvie ».

Ułada navučalnaja — pradaŭžaŭ teoloh — jość nadanaja u dźvioch formach : nadzvyčajnaj z peryjadu apostalskaha, dla zasnavannia Eklezii (Subožni)... i zvyčajnaj, praznačanaj na peryjad pa-apostalki, dla achovy Eklezii ».

Apostały — havorycca ŭ artykule — atrymali nadzvyčajnuju ŭładu roŭnasnuju, ale niaroŭnasnuju (u sposab niaroŭny) uładu zvyčajnuju. Kali apostały jość roŭnymi ŭ budovie Eklezii (Sub-ni), to tady i Piotr jość « primus inter pares » = « pieršy miž roŭnymi »; a kali adzin ź ich jość pastyram, a inšyja aviečki (jahonyja), tady jany nia jość roŭnymi toju ŭładaj, jakuju pieradaduć svaim nastupnikam dla kiravannia až da kanca śvietu Eklezijaj Chrystusa. Faktyčna, « ŭsia ŭłada viazànnia j raźviàzvannia nadana z samapačatku tolki Piatru », potym to nadana j « tym, što mieli viazać i raźviazvać (razhrašać) razam ź im » (z Piatrom) apostały.

Adnosna voŝža Eklezii (Subožni) pa-apostalskaj Kardynał Journet piša, što « subjektam poŭnaje i najvyšejšaje ŭłady nad Eklezijaj universalnaj jość Papiež. Choć i kalehija episkapalnaja u łučnaści z Biskupam Rymskim, jajnym Hałavoju, ale nikoli biez Hałavy, jość subjektam poŭnaŭłady najvyšejšaj naduniversalnaj Eklezijaj. U Episkapalnaj Kalehii złučanaj iz svajoju Hałavoju niama adnak ułady bolšaj, čym jejnaj Hałavy, jość tolki bolšaja kolkaść udziejnikaŭ u hetaj uładzie, i heta pradstaŭlaje dla ich vialikuju pryvilehiju, ale nia mienšuju j adkaznaść. (Koratka kažučy samaja kolkasnaść episkapaŭ u Kalehii nia vystarčaje dla pieravyšennia ŭładnaści (autarytetu) Hałavy = Papy)

Artykuł Kardynała tealoha adciemlivaje dalej, jak hetaja padvojnaja prachtyka, personalnaja j kalehijalnaja, adnaje najvyšejšaje ŭłady jość vymahanaja u adzinaściu jejnaj dy katalickaściu.

I kančajecca artykuł zàciemkaj, što takža ŭ suadnosinach lokalnych Eklezijaŭ z universalnaj Eklezijaj nieabchodnaja raŭnavaha dla sužyćcià j adzinaści Eklezijalnaj realizujecca, pa planŭ Božaje Achovy, za pasiarednictvam poŭnaprachtyki rymskaha Prymatu.

PAVAŁ VI

I.

Vyjezd i padaroža ŭ henu afrykanskuju krainu adbyłasia pamysna i zhodna z prahramaju. Jaho Sviataść vyrušyŭ iz svaje letniaje rezydencyi ŭ Castel Gandolfo la hadziny siomaj e u aeroport Fiumicino, dzie čakała hramada pradstaŭnictvaŭ i narodu z dabražadanniami ščaślivaj darohi dy spadarožnaja Śvitâ, U hadz. 7, 54 supersonico « Vc 10 » padniaŭsia da lotu ; i kali byŭ užo na vyšyni, Jaho Sviataść niezabaŭna vysłaŭ telehramu Prezydentu Italijskaj Respubliki, Jazepu Saragat ; z raźvitalnym pryvietam Narodu Italijskamu u nadta čułaj pryjaznaj formie. Natelehramu henu krychu paźniej pryjšoŭ uza jemavietlivy adkaz.

I na praciahu lotu nad inšymi krajami Jaho Sviataść hetkimža pryvietam abdzialaŭ Hałovy dziaržaŭnyja j eklezijalnyja : pačynajučy ad kniastva Malty, karala Libii, Zadzinienaj Arabskaj Respubliki, Sudanu. Dalejšyja pryvietnyja pasłanni — Najvyšejšym Herarcham : pravasłaŭnamu Patryarchu Etyopii Bazilijosu ; Patryarchu Aleksandryjskamu katalickamu j Hrekapravasłaŭnamu Mikałaju VI-mu.

U hadz. 9, 25 papieski samalot znajšoŭsia nad Bengazi j adtul zrabiŭ lohki pavarot 280 mil pustyniaj na poŭdz. u napramku da aeroportu Entebbe, da jakoha prybyli ŭ h. 14, 06 (ŭ Ugandzie 15, 06) paśla 6-ci hadzinnaha lotu. Spatkali tam Jaho Sviataść Prezydent Milton Obote, Kard. Laurean Rugambva z Dar-Es-Salaam, Staršynia biskupskaha panafrykanskaha Sympozyjum, Pro-Nuncyi Apostalski mons. Poggi, dyi 6 inšych Purpurataŭ afrykanskich, archibiskup Kampala mons. Usubuga dy inšyja Biskupy Ugandy.

Delehacyjaŭ Na karotkija pryvitalnyja pramovy : Prezydenta i Ugandy, Pavał VI adkazaŭ :

Chaj budzie padziaka Bohu takža za pradziŭnuju łasku Jahonuju ščodruju hetamu kantynentu dy za šlachotny adkaz na evaneličnaje pasłanstva ; adkaz, jakomu niasiom my pryznannie našaju pialhrymkaju da sanktuaryi śviatych Mučanikaŭ Ugandy, kroŭ jakich akrasiła Kryž Chrystusa, ufundavany tut praz pieršych misijanaraŭ, i jakich uzvyšnaje śvietčannie lubaści prydbała honar i sławu ŭsioj Afrycy.

Uznosim malitvu našuju siannia da Boha, kab Afryka raskvitała ŭsia bahaćciami svaje kultury j svaje šlachotnaje (dastojnaje) tradycyi dy avansavała što-raz chutčej na šlachu prahresu ŭ kirunku zasvajenni novych sposabaŭ žyćciovych, uvodžanych navukaj i technalohijaj.

Vy možacie być peŭnymi što Subožnia (Eklezija) nie zastaniecca tolki pasyŭnaj (biaździejnaj) nahladčycaj. Adkaznyja dziejniki subaženskaha (kaścielnaha) zahadu ŭžo paklikali j dali napamin kleru (duchavienstvu) j cyvilnym dziejna supracavać u kažnaj nacyi ŭ dziele postupu ekanamičnaha dy sacyjalnaha : dziela taho što « prahres » (postup) heta novaja nazova supakoju (miru-zhody). Pieramahać hora biednaty, niespraviadlivaść, a pravodzić dabrabytam i prahresam mataryjalnym dy duchovym usichčysta dabro ahulnaje čałaviectva.

Chaj pryjścio našaje na hety kantynent — dadaŭ Jaho Sv. *dla ŭsich, chryscijan i niechryscijan, pryniasie pakornaje śvietčannie ab našaj ščyraj lubaści da Afryki. Chaj našaja prysutnaść tut, praz zastupnictva śviatych Mučanikaŭ Ugandy, daść pačatak vialikamu ruchu bratniaje lubaści, jakaja pieratvaryłab u supakoj* =

[U]GANDZIE

zhodu dy prahres narodaŭ ad mèty ideału da tryumfujučaj realnaści.

Boža, uchavaj Ugandu! Boža Bahasłavi Afryku!

Hetkich voś pramovaŭ Jaho Sviataśći prahrama vyznačała na praciah vizytacyi kala *dvaccaci*, datyčna ciažkich prablemaŭ afrykanskaje tryccacimilijonnaje *j vymahaje ad Biskupa j jahonych supracoŭnikaŭ : paśviaty achviarnaj, advahi, stojkaści, mudraści... Vy majecie try eksperymentalnyja fazy apastalàtu misyjnaha, evahelizacyjnaha, abo zàsievu ;* farmacyi uzrastajučaj i raźvićciovaj ŭłasna-narodnaj, autochtonaŭ, h. zn. afrykanskaj ; nia tolki dla svaje ŭłasnaje vystar-

Subožni (Eklezii), stajačaje pierad zadanniem i perspektyvami vyznačanymi Vatykanskim Saboram.

Z lotnišča Entebbe Papież adjechaŭ mašynaju u Kampalu, adlehłuju 27 mil. I ŭ stalicy henaj Paval VI, musieŭ mieć karotki adpačynak u apartamentach miascovaha archibpa ; u hadz 18 (času Ugandy) staršyniavaŭ na uračystym zakančenni sympozyjum (pasiedžanni) biskupaŭ, vyšuspomnienym, dzie vyhłasiŭ daŭžejšuju pramovu. A padviečar u hadzinie 20 č.m. mieŭ spatkannie z Prezydentam Ugandz kaj Respubliki, Miltonam Obote. Heta ŭsio adbyvałasia ŭ 1-šym.

II.

Dziejnaść 2-ha dnia vizyty pačałasia ŭ h. 9 č.u.ŭ. Kololo Terace ceremonijaj kansekracyi 12 Diskupaŭ, jakuju celebravaŭ J. Sviataść razam z Biskupami z učarašniaha sympozyjum. Lekcyja u va Mšy była čytana pafrancuzku, a Evanelija paanhelsku. Spieŭ vykonvała škoła śpiavackaja. Kyrie ihd. Pa Evanelii — pramova Ajca sv. da novakansekravanych Biskupaŭ, ŭ jakoj byli vykazany dabražadanni novym apostałam i zaachvota dy pavučenni jak majuć pracavać ŭ afrykanskich krajoch. Akresliŭšy tealahična sakramantalnaje značennie Biskupatu, Papież zatrymaŭsia daŭžej na funkcyjach pastoralnych, dabradziejnych =charytatyŭnych Biskupatu, vielmi važnych siahonnia. « *Vy pavinny fundavać vašuju Eklezìju =Subožniu miascovuju, budavać jaje ŭ sposab, jaki paručaŭ Zbaviciel Piatru : Vy paniasiacie zàklik da viery chryscijanskaje svaim surodzičam ; heta napatykaje siannia trudnaści* čalnaści, ale i misyjnaj ekspansyŭnaj... *Z natury vašaha uradu =pasłanstva vy takža pavinny ŭspamahać i budovu sacyjalnuju =hramadzkuju cyvilnuju, choć vy i volnyja ad zadanniaŭ palityčnych i dačasnych. Pastupienna pavinny udzialàć adukacyi Narodu svajmu, ŭ česnych abyčajach, u aśviècie, vodle pravilnych kryteryjaŭ sacyjalnych, pavažajučy ŭładu, siejučy brackaść, mir=zhodu, novuju cyvilazacuju, jak My ŭžo skazali :* afrykanska-chryscijanskuju...

Hetaha navučać vas Mučaniki vašyja! Daduć vam vašy vialikija Śviatyja afrykanskija, jak Cypryjan i Auhustyn. Pobač vas stajacimuć enerhičnyja Misijanary ŭčarašnija j sianiašnija, jakija adkryli Afrycy Evaneliju, čynili Chrystovaju vašu bačkaŭščynu ; i asystujecie voś u salidarnaj kalehijalnaści bratoŭ vašych Biskupaŭ hetaha kantynentu dy całaj Katalickaj Eklezii »

Pa skončanaj henaj homilli vybuch uračysty haračy śpieŭ da Ducha Sv. « Veni Creator! » Pašla jakoha ahłošany uračysta imiony 12-ci kansekravanych.

Potym — malitva Jaho Sviataści dy dalejšyja kansekracyjnyja ceremonii : uskładannie ruk, alejepamazànnie, uskładannie pierścienia, mitry, daručennie Evaneli, pastorału j dalejšyja častki Imšy Śv. — *Sv. Kamuniju razdavała 100 śviataroŭ.*

Prysutničała na hetaj Celebry — kala 300.000 duš.

Hetym apisam relihijnych padziejaŭ dalokaj Afryki chočam razbudzić zajdraść u našych Pav. Čytačoŭ Biełarusaŭ, pažadàć i mieć hetulki svaich rodnych Biskupaŭ u svaim Krai herarchična asiročanym. Malèciesia, Braty, kab Boh miłaserny i ŭsiomahutny pasłaŭ tuju

chvilinu ščàsnuju vyśviàcinaŭ duchavienstva rodnaha i dušpastyrstva ŭ rodnaj movie, malècieciesia i vysłuhoŭvajcie ŭ Boha dobrym pabožnym žyćciom henu zbaŭennuju chvilinu...

Papaŭdniovyja hadziny Pavał VI paśviaciŭ vizytacyi ŭ Kampali arhanizacyjaŭ dabradziejnych i sacyjalnych, a takža pacyfistyčnych, pryjmajučy na audyjencyi ŭ parlaman. delehacyi vajujučaj Nigeryi i Biafry na čale z Enahoro, ministran infarmacyi nigeryjskim, i Okwu ambasadaram Biafry. Každnaja ź ich zabrała pa paŭhadziny.

Potym byli źvizytavanyja škoły i špital asabliva dziaržaŭny u kvartale nazyv. Mulaga, zatrymoŭvajučysia daŭžej la dziaciej dy chvorych abłožna, abdarajučy ich čułym spačućciom : « *Tamu-to što vy, niebaraki, nia možacie rušacca z łoža, dyk voś prylècieŭ siannia da vas Papa iz Rymu, adviedać vas dy bahasłavić vas Jak Zbaviciel naš na kryžy, hetak i vy niaruchomyja ; ale jak Jon, tak i vy možacie razdymać svaje ruki da całaha śvietu, kab achviaravać vašyja ciarpienni za zbaŭlennie ludziej. Padziŭlajem vašuju mužna§ć, vašu ciarplivašć, pahodnašć ducha* ». *Starajciesia, kab vašaje hetaje łoža špitalnaje było autàróm, na jakim mahlib kampletna àddavacca Bohu, kab Jon zrabiŭ z vas što choča ; tady naharoda vam u niebie niaźmierna vialikaja budzie...* »

« Tamu, što vy nie mahli, dyk Papa prylacieŭ da vas... »

U dalejšym Jaho Sviataść skiravaŭsia da ŭzhorja Rubaga, dzie paśviaciŭ vuholny kamień pad budovu novaj śviatyni ŭ pamiać tamašniaha pieršaha mučanika. Tam znajchodziacca rabotnickija centry adpačynkovyja j razryŭkovyja, i zatrymaŭšysia ŭ vioscy Mengo, vyhłasiŭ pramovu biasiednuju sialanam, źmiest jakoje padajom tut u całaści z uvahi na karysnuju adpaviednašć i dla našych sialanskich čytačoŭ biełarusaŭ, jak i ŭsich sialan ziemlarobaŭ całaha śvietu, da jakich naviet vyrazna Jaho Sviataść i źviartaŭsia :

PRAMOVA JAHO ŚVIATASCI DA AFRYKANSKICH SIALAN

Syny Lubyja i Dočki,

Hetaja sustreča z vami, mužčynami, žankami j dziećmi hetaje vioski, jošč vielmi dobraju dy cennaju nahodaju zdatnaju dla Našaje vizyty Afryki. Vitajem vas i bahasłavim, a praz vas vitajem i tulim usich sialan Ugandy j całaj Afryki Bolšaja častka Afrykancaŭ žyvuć pa vioskach, jak vy, i ŭsim im akazvajem Naša pavazannie, i prychilnašć, dy nadziei Našyja na vašu budučyniu.

U kažnym siale, jak heta vašaje, kažny zblizka znaje susiedziaŭ i ŭsie čujucca bratami. Kažny pracuje dla supolnaha dabrà, abrablaje svoj zahon, śviatkuje supolnyja tradycyi. Praca nia lohkaja, a dachod błahi ; aleź i tych, što addalajuc ca ŭ harady, dola nia lepšaja, a mo šče j niebiaśpiečnaja.

Papa Jan ščviardziŭ, što i ziemlaroby nie pavinny mieć kampleksu nižejšašci, ani ŭvažacca mienš važnymi (cf. Mater et Magistra, N. 126). *Jon takža zaŭsiody kazaŭ, što vy nie pavinny nikoli pierastavać damahacca abiaśpieki absłuhaju najpatrabniejšaju, jak darohi, transporty, kamunikacyja, vada, pamieśkannie, absłuha sanitarnaja, vyškalennie i farmacyja prafesyjanalnaja, absłuha relihijnaja, a takža i siarodki adpačynkovyja* (tamža n. 128). *Vialikija staranni spaŭniajucca ŭžo ŭ hetym napramku, i My ciešymsia, što Katalickaja Subožnia* (*K-ł*) *dała u heta ŭkład, vodle mahčymašci, u raźviccio j abładžannie viosak. My sami davali instrukcyi* (zahady) *Našaj* « *Kamisyi Spraviadlivašci j Miru* » : *ŭspamahannia ŭ henych zàchadach, supracavannia ŭ melijoracyi vašych hramad viaskovych dy ichnich žyćciovych abstavin.*

Adhetul, z vašaje vioski, My apaviaščajem usioj Afrycy dy całamu śvietu, što sialanskaja Afryka pavinna być uspamahana ŭ raźvićci biaźmiernych jejnych ziamlarobskich mahčymašciaŭ ; što tvarennie miascovaj industryi pavinna umiescaŭlać (*źviartać*) *eksploatavanyja pieršamateryi ; što žychayr afrykanskaje vioski pavinny być uspamahany zhodnym vysiłkam łučna z miascovaj dziaržaŭnaj administracyjaj, stacca haspadarom svajho praznačennia i raźviććià, atrymoŭavjučy nieabchodnyja instrukcyi dla vykonvannia svajej asabistaj adkaznašci. Žadajem dla kažnaha z vas tajè hodnašci j spraviadliva§ci, jakija prystojać synom Božym, dla jakich Usiespadar Naš Jezus Chrystus dy vašy Ugandzkija Mučaniki, addali žyćcio. Dla zaachvoty i vas addavać svajo žyćcio, znača svaju pracu štodziennuju, dla vašych bratoŭ, ad serca abdzialajem vas usich Našym Apostalskim Bahasłaŭlenstvam.*

III.

3-ci j apošni dzień pobytu Paŭła VI ŭ afrykanskja ziamli raspačaŭsia kansekracyjaj aŭtarà u budujučymsia sanktuaryi Namugongo, Padčas vyjezdu z Kampali na hetuju ceremoniju tysiačnyja masy narode ovacyjami pravodzili Jaho Sviataść dy praz usudarohu (10 mil) ŭ zaludnienych punktach vitali viu klikami j raźviejvanymi ściahami papieskimi. A Sv. Ajciec, nie akazvajučy nijakaha pieramučennia, viotliva da ich uśmiachaŭsia dy ajcoŭski bahasłaviŭ. U pravodnaj śvicie papskaj udziejničali takza i vysmianavanyja delehacyi Nigeryi j Bijafry... U hetym prajeździe Pavał VI na chvilinu supyniŭsia u anhli-

kanskim centry, dzie byli žyvymi spalenyje maładyja heroi afrykanskaha chryscijanstva.

I ŭ karocieńkaj pramovie Papiež padzialiŭsia z 2ocitysiačnaj hramadoju haračym uspaminam anhlikanskich mučanikaŭ razam z katalickimi, što dali žyćciom svaim śviadoctva Evanelii : Paźniej U duchu mučanickaha ekumenizmu J. Sv. daŭ zrazumieć što treba supracaj u punktach užo mahčymych, jak np. uzhadniànnie pierakładu j kamentavannia Piśma Sv. dy inšych, budzić uzajemadavièr vysłužvać łasku da hetaha ŭ Zbaviciela, a nia chopić tolki hołaha pieradumoŭvannia, ci asudžànnia, minuŭščyny...

Kolki było mučanikaŭ — hetulki słaniovych kłykou u pomniku

Pa kansekracyi aŭtarà ŭ Namugongo, Papa pry inšym, adumysłovym (na maleńkim astraŭku) adpraviŭ uračystuju Imšu =Liturhiju, padčas jakoje udzialiŭ sakramantu chrostu, kryžnavannia i Kamuniju Sv. 22 tubylčym katechumenam. Da ich u mšalnaj homilii skazaŭ : *vašy mŭčaniki vučać kolki vartaja viera ; jana bolš vartaja, čym naša žyćcio dačasnaje, śmiarotnaje, janà bo jošć pačatkam žyćcia ščaślivaha nieśmiarotnaha, žyćcia Boha ŭ nas. Žyćcio chryscijanskaje maje vializarnaje značennie i dla žyćcia sužyććià ziamnoha ludzkoha, sacyjalnaha mižnarodnaha ŭ supakoi =zhodzie.*

« Sapraŭdy, pładavitaść Mučanikaŭ, jakim jeździli my addać češć u Ugandzie — aśvietčyŭ Jaho Sviataść učora pašla pavarotu — dała dzivuhodnyja płady u hetaj słaŭnaj ziamli, dadała da naturalnaj čaroŭnaj hožaści bahaććie narodu žyvoha, śviedamaha, chryscijanskaha, adkrytaha na ekspansyju cyvilizacyi modernaj, ale viernaj skarbam ulasnaje tradycyi etničnajej ahulna-ludzkoje ».

ENTERVUE SP. M. NIKONA AUSTRALÌJSKAHA ČYTAČA ŽNIČU

Redakt : Karystajučy, Pav. Spadaru, z Vašaj miłaj vizyty ŭ nas, vietliva prosim padzialicca z našaj Redakcyjaj infarmacyjami z žyććia biełaruskaj emihracyi dy vašych uražanniach z baćkaŭščyny, jakuju byccam ŭłodasia Vam adviedać.

1. Što Vam viedama ab kolkaści biełaruskaj emihracyi ŭ absiahu Australii dy ab stanie jejnym mataryjalnym i duchovym-idejnym.

Sp. M.N. Kolkaść u vahulnym treba ličyć na tysiačy detalična adnak ustanavić, dziela raściarušanaści trudna pakul usiečysta nie astalacca, nie abzasobiacca niejkaj niaruchomaściu, ci bolš-mienš stałaj pracaj, tak jak udałosia heta značnaj balšyni. Ludzi našy — treba skazać — davoli chutka j rastropna ŭładžvajucca, vykarystyvajučy davoli pamysnyja da hetaha kanjunktury ŭ krai dobra zarhanizavanymi. Najbolej napłyło ŭ Australiju emihracyi ŭ hadoch 1948 — 55. Sviedamaść nacyjanalnaja davoli utrymoŭvajecca, pa-maha juć hetamu arhanizacyi. I duchova stajać nie błaha, pravasłaŭnyja majuć svaje parachvii, śviataroŭ i naviet mieli biskupa, jaki ciapier emihravaŭ zdajecca ŭ ZDA. Kataliki, nažal, nia majuć nacyjanalna-duchoŭnickaje apieki, ale karystajuć z dušpastyrskaj absłuhi inšych nacyjaŭ i naahuł treba skazać trymajucca davoli badziora, cèniačy rodnuju relihijna-patryjatyčnuju tradycyju. Padtrymała ich na duchu šioletniaja vizytacyja JE. Bpa Časłava Sipovič z Rymu.

Red : 2. Jakija naahuł nastroi siarod emihracyi, ci zadavolenyja iz svajho pałažennia? Jak majecca moładź, ci pilnujuć baćki, dy vučać jaje rodnaje movy? Jak zahladajucca na perspektyvu budučyni?

Sp. MN : Iz svajho mataryjalnaha pałažennia dy naahuł kulturnaha nièlha skazać, kab byli niezdavolenyja, dačakaŭšysia kudy lepšaj sytuacyi, jak była ŭ minuŭščynie dalejšaj i bližejšaj : jeździać samachodami ŭłasnymi, žyvuć u pryzvaitych damoch časta ŭłasnych taksama, dy ŭ volnaj atmasfery žyććià publičnaha : nijakaha terroru, nachàbnaha detektyvizmu partyjnaha, pryhnoby idejnaje. Adno tolki šče astałasia nostalhija pa baćkaŭščynie, dzie pryrasła duša maładaja, dy pa darahich rodnych, ź jakimi nièlha padzialić ani našaj dabrabytnaj ciapiersaśniaści, ani našych perspektyvaŭ...

Peŭnaž, moładź naša, jakaja radziłasia ŭ čužaśviecie, hetkaj nostalhii, naviet pry umièłym uzhadavanni patryatyčnym idejna-prykładnych baćkoŭ, naraŭnie ź imi adčuvać nia moža. I znajomaść movy rodnaj zaležyć tut ad rupnaści i ŭmièłaści tychža baćkoŭ, dy ad funkcyjanavannia arhanizacyjna-hramadzkaha j rodna-kulturnaha žyććià. Možam pachvalicca, što jašče ładzić imprezy, asabliva patryatyčna-śviatkavalnyja, naša moładź vydatna pamahaje. Tak što nielha skazać, kab perspektyŭnaść naša idejnaja była zusim bieznadziejnaj...

Red : Bohu padziaka, a Vam, Darahija Surodzičy, pryznannie za heta!

3. Nu, a jakža tam na Baćkaŭščynie : jakoje ŭražannie adtul vynosicie ŭ sensie bytu mataryjalnaha, kulturnaha, patryatyčnaha j

relihijnaha? Ci narod naahuł jašče darażyć relihijaj? Jak pulsuje żyćcio kataliskaje?

Sp. MN : Nia budu ab hetym usim šmat havaryć. Uražanni maje ü spravach ahulnaha značennia padany ü biełaruskaj presie emihracyjnaj. A asabistyja — možna byłob mo nazvać radaściu praz ślozy : spatkannie z najdarażejšaj majoj staréńkaj mamaju dy pryjacielami — heta byü vulkan radaści, jaki faktyčna apramianiàü usio toje na što navokał hladziełasia dy što spaminałasia praz ślozy...

Adciemlu tolki — dziela specyjalnaha zainteresavannia relihijnym časapisam — što narod naahuł jašče daražyć relihijaj. Ab vyhasanni jaje — niamà movy. I žyćcio katalickaje — pamima jahonaj źvichnionaści ü sensie nacyjanalnym dy tamujučaj atmasfery vonkavaj — pulsuje vytryvała.

Red : Dziakujem! Paračajemsia pamiaci.

« I D E A L »

Padčas adznačànnia dziesiatych yhodkaü « Narodnych Družynaü » na Biełarusi hazety paviedamlàli, što ü respbublicy ich znajchodzicca až 68 tysiač. Ichniaje zadannie — pamahać milicyi ü vachovie ładu, darečy kažučy : ścihavàć samahonščykaü, biespašpartnych, niaprypisnych... Narod adnak svaje maje dùmki ab isnych zadanniach henych družynaü...

Pacikaümasia voś, što kazaü prynahodna ab ich dziadźka Vasil. Prypaminaju ja daünyja časy, darevalucyjnyja, ü jakich vaładaryła palicyja, nia milicyja. Byli heta maje škołnyja hady, üzimku biehaü u vučylišča. I voś adnojčy — pomniu jak siahonnia — pasłała mianie mama ü kramku pa sieladcà. Prybieh ja ü tuju kramku, a tamaka takaja razdabàra, što niejakavo było z maim sieladcom adrazu j ahłašacca.

Staić la pryłaüku dziaciuk hadoü dvaccać pjać, pakùrvaje gilzu, čas ad času paploüvajučy praz zuby na padłohu. Vyhlad u jaho to ryzykavàty, ale... nijakavàty. Poruč ź im staić susied, dziadźka Symon Žuk, čałaviek z sivavàtymi üžo vusami, ślèsar iz zavodu vyrabu kosaü. Pora jon palcam dziaciuku tomu ü hrudzi, stanoüka utałkoüvajučy nièšta. Kramnik u toje üsłuchoüvajecca, nie źviartajučy na mianie, małoha pakubnika, üvahi.

« Službu vajskovuju adbyü, Piatruś, nu i štož ciapier? — pytaje zadziorliva dziadźka Symon. — A ja skažu — što : Ciapier sammno prostaja daroha : viarnucca ü zavod. Hetki rabaciàha! I baćka samoha čałaviek sumlenny, pracavity, dy dzied spraüny byü ratàj. U cełaj radnì tvajoj mazali z ruk nia zychodzili praz usio žyćcio. A ty moü ščaniuk, u paliycyju prešsia. Padumać — u palicyju! Faraonam, zakarciła, stacca! Sam-ža üciam — kudy pniešsia!? »

— Ja, skazać vam, dziadziuchna Symon — adzyvajecca Piatruś, tupa hlèdziačy na rezalutnaha svajho subiasiednika — ja, znacca, adsłužyüšy prystoł ajciečystvu česna błaharodna, u vundziera vyjšaüšy, ciapieraka žałaju abratna być aporaju nasuproć niebłahanadziožnych, katoryja...

— Katoryja! — padchaplaje ślesar. — Vyras ty, Piotra, až pad nieba, ale — nia hetakim... jak treba. I štož baćka samoha, taksama hetkaje dumki?

— Radziciel moj čałaviek małahramatny, jany toje samaje kažuć, što i vy. A ja màju hetkuju namiarèniju, kab niebiaspieramiènna ü palicyju...

Na hetyja słovy ü kramku üvajšła jašče adna fihura : naš « pastavoj », abo « haradavoj », Jaüchim Niaryba.

— Što za šum i draki niet? — zažartavaü jon, pakručvajučy svaje kupčastyja vusy. — Čaho ty, Symon, da dziaciuka prysukaüšy? Nu, čaho? Màlec pravilna dumaje. Što bo na tym zavodzie? Zarabotki nia vielmi, kab nadta, adnym słovam, pralataryja... Daj anno, Piotr, papirosku. Ja vam zaraz usio abskažu, pa üsioj chvałasofifi...

Ale ślesar Symon « chvałasofii » taje nie chacieü słuchać, machnuü rukoju dy pajsoü. Haradavy-ž Niaryba dalej vioü svajo :

— Pa üsioj samadziaržavii Rasiejskaj narodu — miljony. Tak? I ü kažnaha vid na žycielstva, bumaha, značycca : pašpart. U prašparcie — hłaünaja spružyna. Druhoj-ža spružynaj, vy dumajecie, chto? — Ja! Sam pa sabie, chto ja taki jość? Jaüchim Niaryba. A čym Jaüchim Niaryba znakamity sam pa sabie? Ničym, nijakim. By toje pavietryje : fuk — i üsio! No, daazvolcie : kali ja ü chormie, pry šašcy, pry ahniastrelnym lavorvary Šmit-Wiason, dyk ja viaalikaja piarsona, ohoo! U mianie, brat, siadzi cicha! Koška nie chadzi! Adno skažu vam pad siakretam...

I tut uźniaü žoüty ad tutunù pakazny palec diy važna pahraziü im :

— Ja tak panimaju, što dla praćvitanija dziaržavija treba, kab na kažnaha abyvaciela było pa-haradavomu! Vo tady skroź budzie błahanadziožnaja žyźnija! A ty čaho vyračyüsia? — nakinuüsia jon na mianie — Tabie čaa... tut treba?

— Sieladca! — pisnuü ja.

. . . .

Minuła hadoü šeśćdziasiat ź viarchom pa tym zdarenni. I siannia, kali čujecca, što aprača zvyčajnaje milicyi, na Biełarusi až 68 tysiač « Dapamožnych Družynaü » — družynaü, nia družynnikaü, — dyk mižvolna dumajecca : « chvałasofija » haradavoha Jaüchima Niaryby dy žyćciovy ideał jahony mabyć tki nabližajecca da üžyciaülennia...

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6381

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950